УДК 347.4
DOI https://doi.org/10.32782/2307-1745.2026.83.12

Смирний О. С.,
доктор філософії у сфері права
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-1479-9613

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. У науковій статті досліджуються адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Україні. Проаналізовано нормативно-правове регулювання діяльності зазначених суб'єктів публічної влади, визначено особливості їх правового статусу, компетенції та основних форм взаємодії. Встановлено, що взаємодія органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади має нормативно визначений характер та реалізується у межах законодавчо закріплених повноважень.

Особливу увагу приділено дослідженню делегованих повноважень як однієї з основних форм взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Обґрунтовано, що реалізація делегованих повноважень передбачає не лише здійснення спільних управлінських функцій, але й забезпечення належного фінансового, організаційного та контрольного супроводу з боку органів виконавчої влади.

У статті проаналізовано наукові підходи до визначення поняття «взаємодія» у філософській, психологічній та адміністративно-правовій науці. Визначено основні ознаки взаємодії, серед яких виокремлено узгодженість дій суб'єктів, взаємний вплив, спільну спрямованість діяльності, нормативну визначеність та системність. Запропоновано авторське визначення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади як нормативно врегульованої спільної діяльності суб'єктів публічної влади, спрямованої на реалізацію спільних повноважень, функцій та публічних інтересів.

За результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, зокрема у сфері розмежування компетенції, делегування повноважень, фінансового забезпечення територіальних громад та удосконалення механізмів координації діяльності суб'єктів публічної влади.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, органи виконавчої влади, взаємодія, адміністративно-правове регулювання, делеговані повноваження, публічна влада, місцеве самоврядування.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування системи публічної влади в Україні особливого значення набуває забезпечення ефективної взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Децентралізаційні процеси, розширення компетенції територіальних громад, необхідність забезпечення ефективного публічного управління та реалізації конституційних прав громадян обумовлюють потребу у формуванні цілісного адміністративно-правового механізму взаємодії зазначених суб'єктів публічної влади.

Незважаючи на нормативне закріплення правового статусу органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, на практиці залишаються невирішеними питання чіткого розмежування їхніх повноважень, меж відповідальності, належного фінансового забезпечення делегованих повноважень, а також відсутності ефективних механізмів координації та співпраці. Вказані проблеми негативно впливають на ефективність функціонування системи публічного управління та створюють перешкоди для реалізації державної політики на місцевому рівні. У зв'язку з цим актуальним є комплексне дослідження адміністративно-правових засад взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади.

Стан наукової розробки проблеми. Проблематика взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади була предметом дослідження багатьох вітчизняних учених у сфері адміністративного, конституційного та муніципального права. Значний внесок у дослідження окремих аспектів зазначеної проблематики зробили В.В. Кравченко, М.В. Пітцик, Т.О. Кулик, Ю.С. Назар, О.В. Гулак, В.М. Фесюнін, В.Р. Остропілець, В.Ф. Коваль, О.С. Дніпров та інші науковці.

У працях зазначених авторів розглядалися питання правового статусу органів місцевого самоврядування, співвідношення державного управління та місцевого самоврядування, сутність делегованих повноважень, поняття та ознаки взаємодії, а також окремі аспекти координації діяльності суб'єктів публічної влади. Водночас у сучасній юридичній науці відсутнє комплексне адміністративно-правове дослідження взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади як цілісного механізму публічного управління, що обумовлює необхідність подальшого наукового осмислення зазначеної проблематики.

Метою наукової статті є дослідження адміністративно-правових засад взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, а також визначення напрямів удосконалення механізму їх взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення державної підтримки місцевого самоврядування та створення належних умов для його самостійного розвитку повинні базуватися на узгодженому функціонуванні всієї системи публічної влади та інститутів громадянського суспільства, насамперед у сфері реалізації та захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Сучасний розвиток держави й суспільства неможливий без належної взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Одними з основних чинників, що ускладнюють таку взаємодію, залишаються недостатньо чітке розмежування повноважень між зазначеними органами, відсутність ефективного правового механізму їх співпраці, а також невизначеність у питаннях розподілу відповідальності.

Ефективність функціонування держави та її суспільних інститутів значною мірою залежить від наявності результативної системи управління. Основою стабільного розвитку суспільства є чітка взаємодія між усіма складовими та рівнями системи публічного управління. У цьому контексті місцеве самоврядування відіграє особливу роль, оскільки є найбільш наближеним до населення рівнем публічної влади та первинною ланкою її організації. Саме тому, підкреслює Ю.О. Буглак, недоліки в діяльності органів місцевого самоврядування негативно позначаються не лише на окремих територіальних громадах, а й на функціонуванні держави загалом [1].

Проблематика організації діяльності органів місцевого самоврядування та співвідношення їхніх повноважень із компетенцією органів державної влади була предметом наукового аналізу О.В. Гулак. Дослідниця зазначає, що в Україні існує потреба у переосмисленні та модернізації співвідношення державного управління і місцевого самоврядування. Така трансформація має здійснюватися за кількома основними напрямами: забезпечення самостійності територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення; визнання існування двох рівнів публічної влади – державної та самоврядної; удосконалення механізмів контролю за реалізацією повноважень; а також забезпечення належного юрисдикційного захисту як правового статусу місцевого самоврядування, так і прав держави та громадян у разі незаконних рішень чи дій органів місцевого самоврядування [2; 3].

Аналіз положень статей 7 та 140 Конституції України [4] дає підстави стверджувати, що органи місцевого самоврядування є самостійними та не входять до системи органів державної влади. Разом із тим як органи державної влади, так і органи місцевого самоврядування реалізують публічну владу, джерелом якої відповідно до статті 5 Конституції України є народ.

У зв'язку з цим може виникати уявлення про існування в межах держави двох окремих управлінських систем, які функціонують автономно одна від одної. Дійсно, органи місцевого самоврядування та органи державної влади мають багато спільних рис, зокрема щодо принципів організації діяльності, механізмів реалізації компетенції, а також форм і методів управлінської діяльності. Водночас ключовою відмінністю між ними є обсяг і рівень повноважень під час вирішення питань управління державними та суспільними процесами [5].

Органи місцевого самоврядування здійснюють свою діяльність та реалізують покладені на них функції в межах загальної державної політики. Однак вони водночас зберігають певний рівень автономії від органів державної влади на відповідній території. Така самостійність обумовлена тим, що органи місцевого самоврядування безпосередньо володіють інформацією про економічні, соціальні та політичні особливості конкретної територіальної громади, що забезпечує більш ефективне вирішення локальних питань [6, с. 1287].

Відповідно до статті 140 Конституції України, органи місцевого самоврядування є самостійними у межах повноважень, визначених законом [7]. Основні засади їх організації та діяльності, коло завдань і межі компетенції встановлюються Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [8]. До основних повноважень органів місцевого самоврядування належать, зокрема, встановлення місцевих податків і зборів, формування та виконання місцевих бюджетів, управління об'єктами комунальної власності та вирішення інших питань місцевого значення. Реалізація зазначених функцій здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства України та нормативно-правових актів, ухвалених відповідними органами місцевого самоврядування [9].

Отже, конституційні положення закріплюють самостійний статус органів місцевого самоврядування, які не входять до системи органів державної влади та є незалежними у прийнятті рішень з питань, віднесених до їх компетенції. Водночас між органами місцевого самоврядування та органами державної влади, насамперед органами виконавчої влади, існують різноманітні форми взаємодії. Така взаємодія здійснюється на основі чинного законодавства України, однак на сучасному етапі відсутня цілісна та чітко сформульована концепція правового регулювання взаємовідносин між зазначеними суб'єктами публічної влади.

Розглядаючи взаємодію органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади як складову внутрішньоуправлінської діяльності, можна дійти висновку, що зазначені органи є взаємопов'язаними елементами єдиної системи публічної влади та соціального управління, діяльність яких спрямована на забезпечення належного рівня добробуту суспільства. Формування цілісного механізму управління на державному й місцевому рівнях виступає необхідною передумовою стабільного розвитку держави. У цьому контексті особливого значення набувають питання чіткого розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також удосконалення правових засад їхньої взаємодії.

Висновки. На нашу думку, ключовими напрямами вдосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади є такі.

По-перше, необхідним є недопущення неправомірного втручання органів виконавчої влади у діяльність органів місцевого самоврядування. Взаємовідносини між цими суб'єктами мають ґрунтуватися на принципах самостійності, партнерства та співпраці під час вирішення питань у межах компетенції, визначеної законом.

По-друге, актуальним залишається вдосконалення нормативно-правового регулювання у відповідній сфері. Доцільним видається ухвалення спеціального нормативно-правового акта, який би чітко визначив межі компетенції та розмежував повноваження органів місцевого самоврядування й органів державної влади у різних сферах суспільного управління. На основі такого акта можуть бути розроблені регіональні програми, що конкретизуватимуть відповідні положення з урахуванням економічних, соціальних, демографічних, географічних та інших особливостей окремих територіальних громад.

По-третє, перспективним напрямом є розширення обсягу делегованих повноважень. Водночас передача таких повноважень має здійснюватися лише у тих випадках, коли орган місцевого самоврядування об'єктивно спроможний реалізувати їх ефективніше, ніж відповідний орган виконавчої влади.

По-четверте, важливим є пошук додаткових джерел наповнення дохідної частини місцевих бюджетів, оскільки належне фінансове забезпечення є необхідною умовою реальної само-

стійності місцевого самоврядування та ефективного виконання ним власних і делегованих повноважень.

З урахуванням викладеного можна зробити проміжний висновок, що в адміністративно-правовому розумінні взаємодію органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади доцільно визначати як нормативно врегульовану спільну діяльність відповідних суб'єктів адміністративного права, яка здійснюється у встановленому законом порядку та в межах визначеної компетенції з метою реалізації спільних повноважень, узгодження публічних інтересів, задоволення суспільних потреб і виконання завдань публічного управління.

Література:

1. Буглак Ю. О. Напрями підвищення ефективності взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Т. 1, вип. 3. С. 128–133. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/3/tom_1/27.pdf.
2. Гулак О. В. Шляхи побудови ефективних державних інституцій: складові визначення вектору руху країни. *Процес модернізації системи державного управління: конституційний, адміністративний та фінансовий аспекти* : кол. монографія / за заг. ред. А. С. Нестеренко. Одеса : Гельветика, 2017. С. 119–131.
3. Процес модернізації системи державного управління: конституційний, адміністративний та фінансовий аспекти : кол. монографія / за заг. ред. А. С. Нестеренко. Одеса : Гельветика, 2017. 528 с.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
5. Карагіоз Р. С. Органи державного управляння та місцевого самоврядування як елементи публічної влади. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2018. № 4, ч. 1. С. 75–79.
6. Журавель Я. В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів виконавчої влади із органами місцевого самоврядування в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Т. 4, № 2 (23). С. 125–129. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/2-4_2018/28.pdf
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text.
9. Легеза Ю. О., Шевирталов В. С. Публічне управління процесами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2023. № 1. С. 125–128. DOI: https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21

Smyrnyi O. Administrative and legal principles of interaction between local self-government bodies and executive authorities in Ukraine: current state and areas for improvement

Summary. The scientific article examines the administrative and legal principles of interaction between local self-government bodies and executive authorities in Ukraine. The author analyzes the regulatory framework governing the activities of these public authorities and identifies the peculiarities of their legal status, competence, and the main forms of interaction. It is established that the interaction between local self-government bodies and executive authorities has a legally regulated nature and is carried out within the limits of powers established by legislation.

Special attention is paid to delegated powers as one of the main forms of interaction between local self-government bodies and executive authorities. It is substantiated that the implementation of delegated powers involves not only the performance of joint managerial functions but also financial, organizational, and supervisory support provided by executive authorities.

The article analyzes scientific approaches to defining the concept of "interaction" in philosophical, psychological, and administrative law studies. The main features of interaction are identified, including coordination of actions, mutual influence, common orientation of activities, legal certainty, and systematic character. The author proposes a definition of interaction between local self-government bodies and executive authorities as a legally regulated joint activity of public authority entities aimed at implementing common powers, functions, and public interests.

Based on the results of the study, proposals are formulated for improving the administrative and legal mechanism of interaction between local self-government bodies and executive authorities, particularly in the areas of delimitation of competence, delegation of powers, financial support for territorial communities, and improvement of coordination mechanisms among public authorities.

Key words: local self-government bodies, executive authorities, interaction, administrative and legal regulation, delegated powers, public authority, local self-government.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 02.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.11.2026